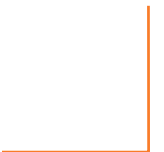

Päihdetyön itäsuomalainen tulevaisuus –seminaari 6.10.2005

Osallisuus ja yhteisöllisyys nuorten työpajojen päihdetyössä

projektisihteeri Elina Kotovirta, FM, sosiaali- ja terveysministeriö

Työpajatoiminta

- Suomessa n. 250 kuntien ja erilaisten yhteisöjen työpajaa, joissa vuosittain n.10 000 – 12 000 valmentautujaa
- ensimmäiset työpajat perustettiin 1980-luvun alussa
- asiakkaana esim. työtön nuori tai aikuinen, opintonsa keskeyttänyt nuori, pitkäaikaistyötön, vanhentuneen koulutuksen omaava aikuinen, päihde- ja/tai mielenterveysongelmainen, maahanmuuttaja tai vajaakuntoinen
- tavoitteena valmentaa työpaja-asiakkaita kannustaen ja motivoiden heitä kouluttautumaan, työllistymään ja parantamaan arjen hallintaa

Nuorten työpajatoiminta

- tukee nuorten ammatillisia valmiuksia rakentamalla siltaa koulutuksen ja työelämän välille
- tehokas yhteisöllinen väline nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn
- työpaja tarjoaa nuorelle yhteisön ja vahvistaa hänen kiinnittymistään ja sitoutumistaan yhteiskuntaan
- hyvä työpajatoiminta on jo sellaisenaan ehkäisevää päihdetyötä

Työpajan työmenetelmät

- **työvalmennus** tähtää työpaja-asiakkaan työkyvyn parantumiseen
- **yksilövalmennus** tähtää asiakkaan toimintakyvyn parantumiseen
- toimenpiteinä mm. työkokeilu, työharjoittelu, työllistäminen, kuntouttava työtoiminta, lisä- ja erityiskoulutus, oppisopimus-koulutus, perus- ja ammattitutkinnon suorittaminen ja mielenterveyskuntoutus.
- vaikeasti päihde- ja mielenterveysongelmallisille nuorille kehitetään starttipajatoimintaa

Ehkäisevää päihdetyötä nuorten työpajoilla kehittävä hanke

- Valtakunnallisen työpajayhdistyksen (TPY), STM:n ja OPM:n yhteinen hanke työpajoilla tehtävän päihdetyön kehittämiseksi
- tavoite: nuorten päihteiden käytön ehkäisy ja elämänhallinnan parantaminen
- tehtävä: työpajojen valmiuksien lisääminen työskentelyyn päihdeongelmien ratkaisemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi
- väline: yhteisövalmennus

Yhteisövalmennus (1)

- yhteisöllinen työtapa
 - ”johtajat ja juoksupojat pohtivat saman pöydän ääressä tasa-arvoisina yhteisiä asioita”
 - pajalle valmistellaan päihdepelisäännöt valmentajien ja valmentautujien yhteistyönä
 - yhteisön keskiössä ovat valmentautajat
- vuorovaikutteisuus / osallisuus
 - yhteisövalmennus ei vastaa vaan esittää kysymyksiä yhdessä pohdittavaksi
- yhteisövalmennus ei edellytä ongelmia

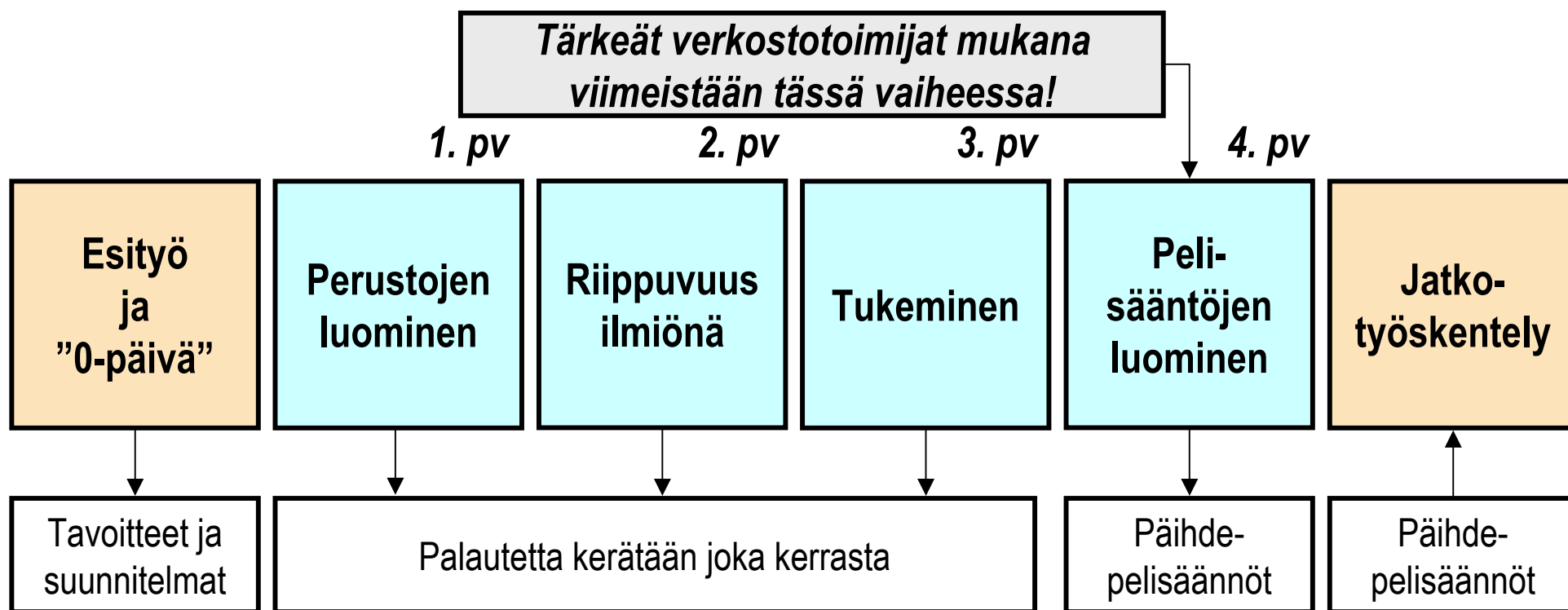

Yhteisövalmennus (2)

- ei valmiita ratkaisuja
 - valmennuksessa etsitään työpajan oma tapa toimia
- asioihin paneutuminen
 - valmennus kestää 3-5 päivää, jonka lisäksi on mahdollista tavata yhteisövalmentajaa ennakolta ja/tai järjestää jokin jälkitapaaminen
- valmennuksen tarjoaa TPY
 - työpajan vastuulle jää tilojen ja välineiden tarjoaminen yhteisövalmentajan käyttöön

Esimerkki 4 päivän yhteisövalmennuksesta

= Suunnittelu ja arviointi

= Yhteisön valmennuspäivä

= Dokumentit

Mitä yhteisövalmennus on ja ei ole?

Ei ole...	Vaan...
Luentoja päihteiden terveystaakasta.	Päihteiden vaikutusten laajempaa pohtimista.
Hiljaa istumista, muistiinpanojen kirjoittamista.	Keskeyttämistä, keskustelemista.
Valmiiden vastausten odottamista.	Kysymysten herättämistä, itse asioiden pohtimista.
Päihteillä pelottelemista ja paheksumista.	Päihteiden vaikutusten tarkastelemista.
Hoitoonohjaussopimuksen ”julistamista”.	Hoitoonohjauskäytäntöjen tutkimista ja kehittämistä.
”Kissa-Hiiri”-leikin jatkamisen (kyttämisen, piilottelun) mahdollistamista.	Päihdeasioiden avoimeen käsittelemiseen tukemista.

Valmennuksen periaatteita

1. Valmennus on prosessi, ei kertaluontoinen tapahtuma. Matkan varrella asiat kehittyvät ja muotoutuvat.
2. Kaikki osallistuvat valmennukseen niin valmentautujat, valmentajat, ja muu henkilökunta kuin tarvittavat sidosryhmät.
3. Päihdepelissäännöt ja –näkemykset syntyvät vain rohkeasti tarkastelemalla ja kyseenalaistamalla omaa ajattelua ja toimintaa ja pajan aiempaa toimintakulttuuria.
4. Työyhteisön itse on laadittava omat pelisääntönsä; ulkopuolinen ei voi niitä tehdä.
5. Tavoitteena ei ole ”hyvät” säännöt, vaan säännöt joihin kaikki voivat sitoutua.
6. Yhteisövalmentaja on opas polulla, ei suuren viisauden tuoja tai kaikkietävä asiantuntija.
7. Valmennuksessa ihmiset voivat kohdata turvallisesti omat pelkonsa ja ennakkoluulonsa.

Yhteisövalmentaja (1)

- koulutettu työpajatoiminnan ammattilainen
- yhteisövalmentajakoulutuksen teemoja
 - päihdekysymykset yleensä
 - päihdeongelmien kohtaaminen
 - välineiden löytäminen työpajojen työyhteisöjen perustoiminnan parantamiseen
 - yhteisön vuorovaikutuksen kehittäminen
 - yleiset ongelmanratkaisumallit

Yhteisövalmentaja (2)

- arkityön tukija
- keskustelukumppani
- ideoiden ja välineiden, ei valmiiden vastauksien, antaja
- motivoija
- ”kanssa-ihmettelijä”

Ennen valmennusta

- työpajalta valittu yhteisövalmennuksen yhdyshenkilö / pajan päihdetyöryhmä tärkeä linkki pajan ja yhteisövalmentajan välillä
 - käytännön järjestelyt ja sisäinen tiedotus
 - tavoitteena varmistaa se, että pajalla on perustietämys tulevasta yhteisövalmennuksesta ja sen työtavoista
 - linkittää työpajan ja paikalliset päihdepalveluja tuottavat tahot yhteisövalmennukseen ja arjen yhteistyöhön

Yhteisövalmennuksen sisältö (1)

- ”aineoppi” ei ole pääasia
- oleellista omien asenteiden ja näkemysten pohtiminen
 - kenellä on oikeus olla pajalla?
- riippuvuus laajempänä ilmiönä
- päihteiden hyödyt ja haitat
- päihdetyö: ehkäisy, hoito, kuntoutus
- oikeus vai velvollisuus puuttua?
 - toisen hyvinvoinnin huomioiminen, jokaiselle kuuluvaa perusosaamista

Yhteisövalmennuksen sisältö (2)

Pajan perustehtävän selvittäminen: Miksi työpaja on olemassa?

- millä tavalla pajan toiminta eroaa perinteisestä työyhteisöstä
 - pajalle tulon suhteen?
 - töiden suhteen?
 - toiminnan tavoitteiden suhteen?
 - vapaa-ajan vieton suhteen?
 - pajan jälkeisen elämän suhteen?

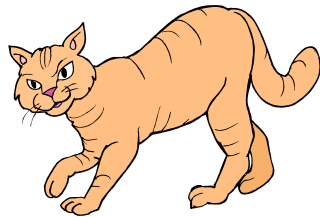

Yhteisövalmennuksen sisältö (3)

- päihdepelisääntöjen luominen
 - kenen tahansa pajalaisen outoon käytökseen on oikeus ja syytä puuttua
 - sopimukset siitä kuka puuttuu, milloin, miten, mitkä ovat jatkotoimenpiteet
 - paja on työpaikka, päihteet ovat työturvallisuuskysymys
 - verkoston merkitys, verkoston kartoittaminen ja ylläpitäminen
 - pajan pelisääntöjen suhde kunnan päihdepalvelujen tarjontaan
 - hoitoonohjaus on pajan tehtävä
 - päihdehoidon tarpeen arviointi on päihdehuollon tehtävä

Pajalla ei yhteistä näkemystä päihdekysymyksiin...

Kissa kyttää

Hiiri piilottelee

Tarvitaan toimintakulttuurin muutosta!

Luodaan yhteiset päihdepelisäännöt

Päihdepelisäännöt keskustelun tuloksena (1)

- **Miksi** paja tarvitsee päihdepelisäännöt? (hallitsemiseen, auttamiseen, rankaisemiseen, tukemiseen, ohjaamiseen, turvallisuuteen, työn tueksi...)
- **Kenelle** ne on tarkoitettu? (valmentautujille, valmentajille...)
- **Mitä** tehdään jos päihteitä löytyy pajalta, jos joku on päihtyneenä tai krapulassa pajalla, jos joku tuo tai käyttää päihteitä pajalla, jos joku välittää päihteitä pajalla...
- **Milloin** kutsutaan poliisi, lähetetään testeihin, puhallutetaan, soitetaan sossulle...
- **Kuka** puuttuu, ottaa yhteyttä poliisiin/sossuun, päättää mitä tehdään milloinkin...

Päihdepelisäännöt keskustelun tuloksena (2)

- Entä päihteiden käyttö pajan omissa tilaisuuksissa?
- Ostetaanko alaikäisille päihteitä?

Ja lopuksi:

- Miten keskusteluista syntyneet ideat ja ajatukset toteutetaan?
- Miten päihdepelisäännöt saadaan käyttöön?

Yhteiset päihdepelissäännöt kaikkien etu

- tukevat pajaa sen perustehtävässä
- selkiyttävät työnjakoa
- edesauttavat oikeudenmukaisuutta
- selkiyttävät hoitoonohjausta
- tukevat ammatillisuutta ja laatua

Tavoitteena turvallisempi ja tasavertaisempi työyhteisö.

Yhteisövalmennuksen jatkuvuus

- yhteisövalmennuksen tavoitteena on luoda pajalle puhumisen kulttuuri
- sitoutuminen sääntöjen noudattamiseen nousee osallisuudesta niiden tekemiseen
 - ”oikeaoppiset” säännöt?
- yhteisövalmennus on jatkuva prosessi, jossa määräajoin kyseenalaistetaan ja päivitetään yhteiset päihdepelisäännöt
- pajan yhdyshenkilöllä / pajan päihdetyöryhmällä on tärkeä rooli päihdepelisääntöjen päivittämisen järjestämisessä eli yhteisövalmennuksen uusintamisessa

Yhdessä puhuminen, yhdessä tekeminen

Päihdeasioista tulee tavallisia puheenaiheita vain
puhumalla niistä yhdessä.

Yhteisön päihdestrategia voidaan tuottaa vain
rakentamalla se yhdessä.

Sitoutumista yhteisen strategian toteuttamiseen voi odottaa vain,
jos sitä on ollut itse mukana laatimassa.

Lisätietoja

Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen ohjausryhmän muistio.
STM työryhmämuistioita 2003:5
(<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/paosisallys186.htm>)

Kannattaako työpajatoiminta?

Tutkimus työpajojen taloudellisesta ja sosiaalisesta toiminnasta
Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:23
<http://www.minedu.fi/julkaisut/nuoriso/index2004.html>

Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen Nuorten työpajatyöryhmän esitys
Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:37
<http://www.minedu.fi/julkaisut/nuoriso/index2004.html>